УДК 636.1.082

ВИВЧЕННЯ КОНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СЕЛЕКЦІЙНИХ ОЗНАК КОНЕЙ ЧИСТОКРОВНОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ

Рецензент: канд. с.-г. наук Ткачова І.В.

Н.В. Волгіна, Т.О. Воротнікова
Луганський національний аграрний університет

Встановлено розбіжності за робочою продуктивністю, промірами та індексами будови тіла коней різних типів конституції, виділених при бонітуванні на основі візуальної оцінки. Виявлено, що коні, схильні до сирості або сухості конституції, відрізняються низькою роботоздатністю. Коні міцної конституції спроможні проявляти високу жвавість, яка не погіршується зі збільшенням сирості ніжного і грубого типів.

За промірами коні міцного типу конституції переважають тварин міцного сухого і поступаються коням міцного сирого типів.

Ключові слова: **тип конституції, проміри, індекси будови тіла, роботоздатність, бонітування, чистокровна верхова порода.**

Однією з найстаріших та найпоширеніших порід коней у світі є чистокровна верхова. Практика селекційно-племінної роботи з породою, переважно за показниками іподромних випробувань і походженням вдосконалювалася та впроваджувалася в розведення багатьох інших порід коней. Із розведенням коней чистокровної верхової породи пов'язано введення племінної документації та удосконалення системи іподромних випробувань.

Основним напрямом роботи з чистокровною верховою породою є підвищення скакового класу, плодючості кобил та усунення недоліків і вад екстер'єру, що здійснюється шляхом чистопородного розведення з використанням добору та різних варіантів підбору. Як і за іншими породами коней добір у чистокровній верховій породі здійснюється за результатами бонітування на основі оцінки походження, типовості, промірів, екстер'єру й конституції, роботоздатності, якості потомства.

Упродовж останніх 30 років у чистокровній верховій породі досягнуті певні результати поліпшення якості коней [3, 5]. Спостерігається прогрес кращих представників породи за переліком селекційних ознак, серед яких основною залишається роботоздатність. Але, як і за якістю більшості коней інших порід, за результатами випробувань чистокровних коней Україна поступається іншим країнам світу.

Ця робота присвячена вивченню питання оцінки типу конституції коней та пошуку його зв'язків із роботоздатністю. При характеристиці видатних представників різних порід звертається увага на міцність їх типу конституції [4,

7]. Разом із тим, в історії кіннозаводства багато випадків, коли видатні іподромні бійці і плідники мали схильність до сирості й слабкості кінцівок [4, 8]. Проте, на думку деяких авторів [6], саме бажання отримати тварин високої роботоздатності без врахування типу конституції призводить до зворотних результатів, яких можна уникнути за рахунок обґрунтованих підборів батьківських пар [2, 9].

Метою дослідження було з'ясування різниці за роботоздатністю, показниками будови тіла та результатами бальної оцінки при бонітуванні коней різного конституціонального типу.

Робота проводиться в Луганському національному аграрному університеті, відповідно до теми «Вдосконалення методів формування високопродуктивних популяцій сільськогосподарських тварин із врахуванням генетичних факторів і середовища» (№ державної реєстрації 0108U002638) і в Стрілецькому кінному заводі Луганської області.

Матеріали та методи досліджень. Для досягнення поставленої мети було використано поголів'я ставок народження 1980-2004 рр. За результатами оцінки типу конституції коней розподілено на групи: міцної сухої (n=24), міцної (n=21) і міцної конституції з сирістю путових, скакальних суглобів, наливами (n=11).

Враховано прижиттєвий рекорд коней у перерахунку на 1000 м; основні проміри (висота в холці, коса довжина тулуба, обхват грудей та п'ястка); живу масу; індекси будови тіла (масивності, формату, костистості); результати бальної оцінки при бонітуванні.

Результати досліджень. Дослідження типу конституції коней чистокровної верхової породи в Стрілецькому кінному заводі виявило повторення тенденції переваги коней міцного типу конституції за роботоздатністю над тваринами інших груп, визначеної в племрепродукторі по вирощуванню коней чистокровної верхової породи ООО «ММК ім. Ілліча» Донецької області [1]. При будь-якому відхиленні типу не тільки в бік схильності до сирості й слабкості кінцівок та навіть при зайвій сухості коней із міцною конституцією спостерігається погіршення їх жвавості (табл.1).

1. Роботоздатність та проміри коней чистокровної верхової породи різного типу конституції ($\overline{X} \pm s_x$ /Cv, %)

Тип конституції	n	Жвавість на 1000 м, хв. сек	Проміри, см			
			висота в холці	довжина тулубу	обхват грудей	обхват п'ястка
Міцна суха	24	1.03.9±0,49 /3,0	161,4±0,47 /1,4	163,0±0,43 /1,3	187,8±1,07 /2,8	19,92±0,08 /1,9
Міцна	21	1.02.2±0,33 /2,4	161,9±0,47 /1,3	163,3±0,43 /1,2	187,8±0,81 1,3	19,93±0,12 /2,7
Міцна з ознаками сирості кінцівок	11	1.05.5±0,82 /3,3	162,1±0,55 /1,1	163,6±0,53 /1,1	188,0±0,89 /1,6	20,32±0,22 /3,5

Коні міцного типу за прижиттєвою жвавістю переважають тварин міцної сухої на 1,7 сек та міцної конституції з ознаками сирості кінцівок на 3,3 сек. Звертає увагу, що саме наявність у коней схильності до сирості і слабкості кінцівок призводить до значного погіршення їх роботоздатності, навіть у порівнянні з тваринами міцного сухого типу конституції (1,6 сек; P≥0,90-0,999).

Стосовно промірів наявна тенденція, за якою коні міцної конституції незначно переважають тварин міцного сухого типу та поступаються кобилам міцної конституції з сирістю путових, скакальних суглобів, наливами кінцівок. Різниця між тваринами міцної сухої конституції та міцної з сирістю кінцівок становить: за висотою в холці – 0,7 см; довжиною тулуба – 0,6 см; обхватом грудей – 0,3 см; обхватом п'ястка – 0,4 см (P≥0,90).

Встановлено аналогічну залежність живої маси від типу конституції (табл.2).

2. Жива маса та індекси будови тіла коней різного типу конституції ($\overline{X}$ ±s_x / Cv, %)

Тип конституції	n	Жива маса, кг	Індекси, %		
			формату	масивності	костистості
Міцна суха	24	523,9±6,39 /6,0	101,0±0,09 /0,4	116,4±0,52 /2,2	12,34±0,05 /1,8
Міцна	21	524,1±5,40 /4,7	100,9±0,10 /0,5	116,0±0,54 /2,1	12,31±0,08 /2,8
Міцна з ознаками сирості кінцівок	11	526,9±8,74 /5,5	101,0±0,13 /0,4	116,0±0,57 /1,6	12,54±0,14 /3,8

Коні міцного типу за живою масою перебільшують тварин міцного сухого типу (0,20 кг) і поступаються коням міцної конституції з сирістю кінцівок (2,8 кг).

Традиційні в конярстві індекси будови тіла демонструють незначну різницю між кіньми дослідних груп, яка відображає тенденцію, за якою коні міцного типу за масивністю, костистістю та розтягнутістю поступаються тваринам іншого типу конституції.

У табл.3 наведено результати бальної оцінки тварин різного типу конституції за ознаками, які враховують при бонітуванні коней.

Дані свідчать, що коні міцної конституції за всіма ознаками переважають тварин двох інших груп. Найбільша перевага спостерігається за оцінкою робочої продуктивності (2,2…2,6 бала, P≥0,999) та якості потомства (0,8…1,7 бала, P≥0,95).

Разом із цим, при однаковій кількості балів у коней міцної сухої та міцної конституції з сирістю кінцівок за походженням та промірами (0,1 бала) спостерігається зниження оцінок тварин із сирістю скакальних, путових сугло-

3. Бальна оцінка коней різного типу конституції при бонітуванні ($\overline{X}$ ±s_x,бали/ Cv, %)

Тип конституції	Походження	Проміри	Екстер'єр	Робоча продуктивність	Якість потомства
Міцна суха	9,5±0,10 /5,4	8,5±0,28 /16,2	8,2±0,10 /6,2	5,4±0,36 /32,4	7,8±0,24 /13,5
Міцна	9,7±0,11 /5,0	8,7±0,19 /9,9	8,3±0,12 /6,8	7,6±0,30 /18,3	8,6±0,19 /7,8
Міцна з ознаками сирості кінцівок	9,5±0,16 /5,5	8,6±0,15 /5,8	7,7±0,38 /16,5	5,0±0,38 /25,3	6,9±0,80 /30,9

бів та наливами за екстер'єр (0,5 бала), робочу продуктивність (0,4 бала) і якість потомства (0,9 бала).

Висновок. Наявність у коней чистокровної верхової породи сирості кінцівок, навіть при загальній міцності типу конституції, пов'язана з погіршенням їх жвавості в порівнянні з тваринами міцної та міцної сухої конституції. Це відображається в оцінці коней при бонітуванні, коли при майже однаковому походженні, розвитку промірів та близьких індексах будови тіла, коні міцного типу переважають тварин інших двох груп за оцінкою робочої продуктивності та якості потомства.

Дослідження продовжуються в напрямі поглиблення методології оцінки типу конституції коней та пошуку об'єктивних показників, що його характеризують.

Бібліографічний список

1. Волгіна Н.В. Селекційні ознаки коней чистокровної верхової породи різного типу конституції /Н.В. Волгіна, Д.А. Волков //Вісник наукових праць Луганського НАУ. Серія «Сільськогосподарські науки». – Луганськ: Елтон-2. – 2010. – №12. – С. 81-85.

2. Горин В.А. Из истории прилития орловскому рысаку крови чистокровной верховой и американской рысистой пород /В.А. Горин //Коневодство и конный спорт. – 2002. – № 6. – С.7-11.

3. Гусева Г. Чистокровная верховая порода в социалистических странах / Г.Гусева, Р.Адрианова //Коневодство и конный спорт.– 1987.– № 8. – С.10-13.

4. Дорофеев В. О совершенствовании полукровных пород /В. Дорофеев, Н. Дорофеева //Коневодство и конный спорт.– 1988.– № 1.– С.12-14.

5. Іванов С. Племресурсы чистокровной верховой породы лошадей социалистических стран / С. Иванов, Г. Гусева, Р. Адрианова, А. Афанасьева //Коневодство и конный спорт. – 1988. - № 6. – С.9.

6. Ласков А. Тренинг дончаков /А. Ласков //Коневодство и конный спорт. – 1984. –№ 5. – С.18-19.

7. Ползунова А. Стар'с Прайд и его потомство /А. Ползунова //Коневодство и конный спорт. – 1984. – № 12. – С.36-37.

8. Салманов А. Семейство Регистрации /А. Салманов //Коневодство и конный спорт. – 1988. – № 5. – С.12-13.

9. Терехина О. Инбридинг на кобыл в чистокровном коннозаводстве /О. Терехина //Коневодство и конный спорт. – 1989. – № 3. – С.8-10.

ИЗУЧЕНИЕ КОНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ СЕЛЕКЦИОННЫХ ПРИЗНАКОВ ЛОШАДЕЙ ЧИСТОКРОВНОЙ ВЕРХОВОЙ ПОРОДЫ

Волгина Н.В., Воротникова Т.А., Луганский национальный аграрный университет

Установлены различия по рабочей продуктивности, промерам и индексам телосложения лошадей разных типов конституции, выделенных при бонитировке на основе визуальной оценки.

Выявлено, что лошади, склонные к сырости или сухости конституции, отличаются низкой работоспособностью. Лошади крепкого типа конституции способны проявлять высокую резвость, которая не ухудшается с нарастанием сырости нежного и грубого типов.

По промерам лошади крепкого типа конституции превышают животных крепкого сухого и уступают лошадям крепкого сырого типов.

Ключевые слова: тип конституции, промеры, индексы телосложения, работоспособность, бонитировка, чистокровная верховая порода.

THOROUGHBRED CONFORMATION TRAIT PECULIARITIES

Volgina N., Vorotnikova T., Lugansk national agrarian university

This article highlights the experimental research results on Thoroughbred conformation trait peculiarities. The distinctions were defined on work capacity, measurement results, body indices of the horses with the various constitutional types. The variations were determined by visual visual horse evaluation. Poor and delicate constitution horses proved to exhibit abated work capacity. Sound constitution horses considered to display top briskness. Non-reduced briskness was observed in the hollow-bodied horses of delicate and rough constitution. Sound constitution horses advantage the non-solid constitution animals. At the same time sound constitution horses yield to the hollow-bodied sound animals. The test data were obtained during body measurements.

Key words: constitutional type, measurements, conformation indices, work capacity, horse evaluation, Thoroughbred.